

Recenzia

Wioletta Szymczak (red.): 100 lat socjologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. Idee – teorie – badania (100 rokov sociológie na Katolíckej univerzite v Lubline Jána Pavla II. Idey – teórie – výskumy), Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2018, ss. 398. ISBN 978-83-7306-824-7.

V roku 2018 si Poľsko pripomenulo sté výročie opätovného získania nezávislosti. V tom istom roku uplynulo taktiež sto rokov od vzniku Katolíckej univerzity v Lubline Jána Pavla II. Medzi vedeckými disciplínami novovzniknutej univerzity našla svoje stabilné miesto aj sociológia – najprv na Fakulte práva a sociálno-ekonomických vied, v čase komunistického režimu na Fakulte kresťanskej filozofie a od roku 1981 na Fakulte sociálnych vied. V súčasnosti Inštitút sociológie na Katolíckej univerzite v Lubline Jána Pavla II. je jedným z najstarších a najvýznamnejších stredísk sociológie v Poľsku. Osobitnou charakteristikou resp. pečatou tohto inštitútu je jeho lokalizácia v prostredí filozofických a normatívnych disciplín – katolíckej sociálnej náuky, sociálno-ekonomickej etiky a sociálnej filozofie, so zachovaním autonómie jednotlivých vied.

Publikácia *100 rokov sociológie na Katolíckej univerzite v Lubline Jána Pavla II.* predstavuje výskumné a vedecké záujmy sociológov, ktorí sa spájajú s Inštitútom sociológie v Lubline. Zamiera sa pritom na klasické, ale i novovznikajúce sociologické subdisciplíny, ktoré skúmajú, analyzujú a snažia sa vysvetľovať neustále sa meniaci sociálny svet. Načrtnutú širokú škálu analýz lublinského sociologického inštitútu predstavujú: mikrosociológia, makrosociológia, sociológia rodiny, sociológia kultúry, sociológia náboženstva, sociológia morálky, sociológia etnických skupín, sociológia práva, sociológia poznania, ale taktiež sociológia médií, sociológia sociálnej participácie a nových sociálnych hnutí, sociológia ekonomiky, sociológia internetu alebo sociológia tela, športu a turistiky. Nové sociologické subdisciplíny pritom vznikajú takpovediac priebežne – vo víre rozvoja sociálnych teórií a výskumov, resp. vo víre hľadania odpovedí na rozoznávané sociálne javy a zmeny.

V recenzovanej knihe je prehľadným a systematickým spôsobom prezentovaný rozvoj a procesy inštitucionalizácie jednotlivých

sociologických subdisciplín, najvýznamnejšie vedecké úspechy, ale aj nové oblasti záujmu v rámci každej z nich. V mnohých textoch tejto publikácie čitateľ spoznáva analýzy a reflexie uznávaných mysliteľov, ktorí spolutvorili sociológiu v lublinskom sociologickom inštitúte alebo sa aktívne zúčastňovali v diskusii na tému jej vedeckej identity a autonómie. Ich idey, teórie a výskumy predstavujú nevysychajúci prameň inšpirácie pre súčasné sociologické myslenie, a zároveň odzrkadľujú prínos sociológie, ktorá sa rozvíjala a rozvíja na Katolíckej univerzite v Lubline Jána Pavla II., do poľskej, európskej i svetovej sociológie.

Prezentovaná publikácia je vo svojej podstate zborníkom, ktorý v jednotlivých príspevkoch postupne predstavuje katedry, osoby a diela sociológov od prvých rokov jestvovania lublinského sociologického inštitútu až po súčasnosť. Jednotlivé texty pripravili sociológovia, ktorí sú spojení s Inštitútom sociológie v Lubline prostredníctvom súčasného alebo niekdajšieho zamestnania (redaktorkou je súčasná riaditeľka Wioletta Szymczak). Každý príspevok zohľadňuje historický a inštitucionálny kontext, spája reflektovanú sociologickú subdisciplínu s konkrétnou katedrou, v ktorej táto subdisciplína bola alebo je rozvíjaná. S plným vedomím toho, že nie je možno predstaviť všetko zo storočnej histórie jednotlivých sociologických subdisciplín, sa autori snažia poukázať najmä na procesy inštitucionalizácie, hlavné koncepcie, teoretické a metodologické otázky, oblasti výskumu a najvýznamnejšie úspechy, prípadne polemické aspekty vedeckej reflexie.

Publikácia sa začína príspevkom Arkadiusza Jabłońskiego pod názvom „Od sociálnej filozofie k filozofickej sociológii“. Autor v ňom okrem iného poukazuje na viacnásobné väzby medzi filozofiou a sociológiou, ktoré v súčasnosti pripomínajú formu filozofickej sociológie. Zdôrazňuje, že filozofická reflexia nie je len dodatkom k sociologickým analýzám, ale základnou podmienkou racionálneho a vedeckého rozvíjania sociológie. Druhý text pod názvom „Spoločnosť – ekonomika – etika (perspektíva katolíckej sociálnej náuky)“ pochádza z pera trojice autorov Stanisław Fel, Maciej Hułas a Marek Wódka. Predstavujú v ňom históriu a súčasný stav vedeckých výskumov a reflexií v Katedre katolíckej sociálnej náuky a sociálno-ekonomickej etiky, ktoré sa koncentrujú najmä na problematiku práce, kapitálu, podnikania, sociálnej spravodlivosti, verejnej sféry, občianskej spoločnosti, rovnomerného rozvoja a pod. Ďalšiu časť spracoval Jan Szymczyk a dal jej názov „Sociálne

inštitúcie, procesy a systémy (makrosociológia)“. Opisuje v nej hlavné oblasti výskumu Inštitútu sociológie v Lubline v rámci sociálnych makroštruktúr, na ktorých formu vplývajú rôzne činitele – napr. politické, ekonomické, demografické, geografické, ideologické, kultúrne alebo historické.

Štvrtý text pod názvom „Mikroštruktúry v prácach Katedry sociológie KUL (1968-2003)“ od Janiny Zabielskej bezprostredne súvisí s piatym textom pod názvom „História a rozvoj Katedry sociálnych mikroštruktúr a súčasných sociologických teórií KUL“, ktorý pochádza z pera dvojice autorov Sławomir Partycki a Ewa Sikora-Chołody. Autori v nich predstavujú vznik a rozvoj vedeckých výskumov a reflexií v oblasti sociálnych mikroštruktúr, ktoré sa koncentrujú najmä na problematiku sociálnych skupín, väzieb, vzťahov, ale aj informačných a sociálnych sietí, internetu a pod. Ďalšiu časť spracoval Dariusz Wadowski a dal jej názov „Sociológia kultúry na Katolíckej univerzite v Lubline Jána Pavla II.“ Opisuje v nej hlavné oblasti výskumu lublinského sociologického inštitútu v rámci sociológie kultúry – napr. otázky spojené s teóriou kultúry, axiológiou kultúry, sociálno-kultúrnou identitou, národnou, etnickou, regionálnou a lokálnou kultúrou, populárnou a konzumnou kultúrou alebo mnohokultúrnosťou a globalizáciou kultúry.

Publikácia pokračuje príspevkom dvojice Dorota Gizicka a Małgorzata Szyszka pod názvom „Kontexty rodinného života (výskumné oblasti v sociológii rodiny)“. Autorky v ňom predstavujú históriu a súčasný stav vedeckých výskumov a reflexií v oblasti sociológie rodiny, ktoré sa koncentrujú najmä na problematiku premien manželstva a rodiny, predmanželského života, partnerských zväzkov, ale aj otázkam vplyvu migrácie za prácou, rozvodov alebo rodinnej politiky na manželský a rodinný život. Ďalšiu časť spracovali Janusz Mariański, Wioletta Szymczak a Kazimierz Świąś a dali jej názov „Sociológia náboženstva“. Opisujú v nej nestorov tejto sociologickej subdisciplíny v rámci Inštitútu sociológie v Lubline, ich hlavné diela, tézy a koncepcie. Poukazujú taktiež na jednotlivé etapy inštitucionalizácie sociológie náboženstva a konštituovania jej identity. Deviaty text pod názvom „Morálka a spoločnosť (výskumné oblasti sociológie morálky)“ napísal Grzegorz Adamczyk. Predstavuje v ňom vznik a rozvoj vedeckých výskumov a reflexií v oblasti sociológie morálky, ktoré sa koncentrujú najmä na problematiku morálnych orientácií, hodnôt, noriem a vzorov správania, morálky

spojenej s altruizmom, ľudskou dôstojnosťou, manželsko-rodinným životom, politikou, ekonomikou, prácou a pod.

Ďalšiu časť spracovala Jadwiga Plewko a dala jej názov „Na západe a na východe – poľské, etnické a migračné spoločenstvá vo výskumnej perspektíve (sociológia etnických skupín)“. Opisuje v nej hlavné oblasti výskumu lublinského sociologického inštitútu v rámci sociológie etnických skupín – napr. otázky spojené s premenami etnicko-kultúrnej identity Poliakov v zahraničí, problematikou ich sociálnej a kultúrnej integrácie so spoločnosťami krajín osídlenia, pôsobením Katolíckej cirkvi uprostred poľských spoločenstiev v USA, Kanade, západnej Európe, ale aj krajinách bývalého ZSSR. Publikácia pokračuje príspevkom Adama A. Szafránskeho pod názvom „Sociálna antropológia“. Autor v ňom pripomína, že sociálna antropológia sa lokalizuje medzi sociológiou a etnológiou a jej predmetom je človek a jeho kultúra. Ďalšiu časť spracoval Krzysztof Motyka a dal jej názov „Sociológia práva (od Petrażyckého po Podgóreckého)“. Opisuje v nej nestorov tejto sociologickej subdisciplíny v rámci Inštitútu sociológie v Lubline, ich hlavné diela, tézy a koncepcie. Poukazuje aj na kontinuálny sociologický výskum ľudských práv.

Trinásty text pod názvom „Postupnosť, čoraz viac empirie, konsolidácia (k posilneniu sociológie poznania)“ napísal Mariusz Zemło. Sústredil sa v ňom najmä na tri resp. štyri oblasti rozvíjaných iniciatív: výskum svetového a poľského diela sociológie poznania, snaha o posilnenie empirickej stránky tejto subdisciplíny a snaha o konsolidáciu sociológov, ktorí pôsobia v rôznych akademických strediskách. Ďalšiu časť spracovali Wioletta Szymczak a Jan Szymczyk a dali jej názov „Sociológia sociálnej participácie a nových sociálnych hnutí“. Opisujú v nej hlavné oblasti výskumu lublinského sociologického inštitútu v tejto oblasti – napr. otázky spojené s teóriami občianskej spoločnosti v poľských podmienkach, axiologickými aspektmi sociálnej participácie alebo činiteľmi podmieňujúcimi rozvoj sociálneho zaangažovania. Publikácia pokračuje príspevkom „V snahe o kultúru komunikácie a kultúrotvorné médiá (sociológia médií)“, ktorý napísala Justyna Szulich-Kałuża. Autorka v ňom predstavuje túto pomerne mladú sociologickú subdisciplínu, ktorá sa koncentruje najmä na problematiku mediálnej komunikácie, vzťahu medzi identitou a komunikáciou, rol a funkcií médií v súčasnej spoločnosti, mediálnej kompetencie a pod.

Ďalšiu časť spracovala Urszula Soler a dala jej názov „Sociológia ekonomiky“. Opisuje v nej hlavné oblasti výskumu Inštitútu sociológie v Lubline v tejto oblasti – napr. otázky spojené so sociálnymi aspektmi trhovej ekonomiky, rolou internetu a nových technológií v ekonomike alebo bezpečnosťou v sieťovej ekonomike. Sedemnásty text pod názvom „Sociológia internetu“ napísala Alina Betlej. Sústredila sa v ňom najmä na históriu vzniku a formovania tejto pomerne mladej sociologickej subdisciplíny, ku ktorému prispeli aj zamestnanci lublinského sociologického inštitútu. Napokon poslednú časť spracoval Jan Szymczyk a dal jej názov „Elementy fyzickej aktivity (sociológia tela, športu a turistiky)“. Opisuje v nej hlavné oblasti výskumu Inštitútu sociológie v Lubline v rámci sociológie tela, športu a turistiky, pričom zdôrazňuje, že vymenované oblasti sú navzájom komplementárne a ich spoločným základom je fyzická aktivita.

Jubilejný charakter recenzovanej publikácie, prejavujúci sa v spojení historickej perspektívy, inštitucionálnych elementov, meritórnych konklúzií a syntéz umožňuje čitateľovi vnímať široké pole pôsobnosti, osobitosť, identitu a dynamiku pôsobenia lublinského sociologického inštitútu. Viditeľná rôznorodosť osôb, prístupov, výskumov, analýz a diel zodpovedá storočnej histórii sociológie v tomto inštitúte. O tom i mnohom inom je publikácia *100 rokov sociológie na Katolíckej univerzite v Lubline Jána Pavla II.* pod redakciou Wioletty Szymczak, ktorú touto recenziou dávam do pozornosti slovenskej verejnosti, a zároveň vrele odporúčam.

*doc. PhDr. Ondrej Štefaňak, PhD.
(Katedra sociológie FF UKF v Nitre)*